

Zanim dziecko pójdzie do szkoły

Uczymy się przez całe życie - od narodzin aż do śmierci. Zdobywanie wiedzy i nowych umiejętności jest więc dla naszych dzieci zupełnie naturalne i dobrze znane. Jednak rozpoczęcie nauki w szkole wiąże się ze stresem, a okres adaptacji do warunków szkolnych, trwający zwykle od kilku tygodni do kilku miesięcy, czasami przebiega burzliwie.

Dlaczego tak jest?

Wraz z pójściem do szkoły dziecko doświadcza zmiany, tym większej im gorzej jest przygotowane do nowych zadań.

Czym różni się okres przed-szkolny od szkolnego

DOTĄD dziecko uczyło się podczas zabawy lub w toku codziennych zajęć, jakby przy okazji, zazwyczaj wtedy, gdy czuło taką potrzebę. **TERAZ** nauka jest systematyczna i zorganizowana, nowe treści poznawane są po kolei, według planu nauczyciela.

DOTĄD zdobywane wiadomości i umiejętności miały dla dziecka praktyczne znaczenie. **TERAZ** nauka ma charakter teoretyczny, wielu zasad i informacji nie da się zastosować od razu.

DOTĄD dziecko mogło liczyć na większą wyrozumiałość i pomoc dorosłych, którzy **TERAZ** częściej wymagają i rozliczają z osiągniętych postępów.

DOTĄD nauka zazwyczaj była dobrowolna, **TERAZ** jest obowiązkowa.

DOTĄD dziecko (i jego koledzy) było nieustannie kontrolowane przez rodzinę i wychowawców przedszkolnych, **TERAZ** dorośli są mniej opiekuńczy, dziecko ma większą swobodę działania, zdecydowanie częściej pozostaje bez opieki (np. droga do szkoły, przerwa, toaleta).

TERAZ wymaga się od dziecka dużo większej zaradności, samodzielności i odpowiedzialności.

Przedszkolak a uczeń

Rozpoczynając naukę w szkole dziecko zmienia tryb życia, jest spostrzegane jako UCZEŃ, więc styka się z nowymi oczekiwaniami i wymaganiami dorosłych. Szkoła jest strukturą o wiele bardziej skomplikowaną niż rodzina czy przedszkole. W życiu szkolnym można wyróżnić dwa nurty: zorganizowany (jawny, organizowany przez dorosłych) i niezorganizowany (zależny od dzieci, młodszych i starszych, wspólnie uczęszczających do szkoły, w niewielkim stopniu kontrolowany przez dorosłych). Bombardowany ogromem nowych bodźców pierwszoklasista musi znaleźć swoje miejsce w obu tych nurtach, poznać zwyczaje, obowiązujące zasady i przystosować się do nich. Sukces szkolny zależy od umiejętności włączenia się w życie OBU tych nurtów. Wybitny intelekt czy zdyscyplinowanie nie gwarantują powodzenia.

Co odpowiada za sukcesy w szkole?

Na powodzenie szkolne wpływa wiele czynników, żaden z nich nie przesądza o sukcesie, ponieważ oddziałują wszystkie razem:

- zdolności
- pracowitość
- stan zdrowia fizycznego (od niego zależy systematyczność uczęszczania na zajęcia, radzenie sobie ze zmęczeniem)
- stan zdrowia psychicznego (funkcjonowanie układu nerwowego, odporność na stres, umiejętność koncentracji uwagi)
- harmonijny rozwój intelektualny, fizyczny, motoryczny, emocjonalny, społeczny (np. bardzo sprawne i zdolne dziecko może mieć słabe wyniki w szkole jeśli jest słabo uspołecznione, nie reaguje na polecenia nauczyciela, albo ma zaburzenia spostrzegania wzrokowego i kłopoty z rozróżnianiem i odwzorowywaniem liter i cyfr)
- zainteresowanie poznawanymi treściami, motywacja do nauki
- atmosfera panująca w rodzinie

W dużym stopniu o sukcesach w szkole decydują lata przedszkolne, ponieważ właśnie wtedy dzieci zdobywają doświadczenia, umiejętności i wiedzę, które w przyszłości pomogą im w sprostaniu szkolnym obowiązkom.

Kiedy dziecko jest gotowe do pójścia do szkoły?

Poniżej przedstawiam listę cech, umiejętności, świadczących o dobrym przygotowaniu dziecka do nauki szkolnej.

UWAGA! Decyzja o niewysyłaniu dziecka do szkoły nigdy nie zapada na podstawie braku jednego z objawów dojrzałości szkolnej. Liczy się całościowy obraz rozwoju dziecka. Pamiętajmy, że nikt z nas nie jest idealny. Poniższa lista ma ułatwić rodzicom rozeznanie w poziomie rozwoju osiągniętym przez ich dziecko i pomóc w zmianie zwyczajów, zaplanowaniu dodatkowych zajęć wyrównujących zauważone braki. Rodzice poważnie zaniepokojeni, odczuwający potrzebę fachowej oceny rozwoju dziecka i konkretnych wskazówek powinni zgłosić się do najbliższej poradni pedagogiczno-psychologicznej (adres i telefon można otrzymać w przedszkolu, szkole lub znaleźć w książce telefonicznej).

Samodzielność

- sprawna samoobsługa - ubieranie i rozbieranie się (włącznie z zapinaniem guzików, sznurowaniem i wiązaniem butów, zasuwaniem suwaka w kurtce), mycie i czesanie się, samodzielność w toalecie (pamiętanie o spuszczeniu wody i myciu rąk), używanie chustki do nosa
- dbałość o własne rzeczy (m.in. nie gubienie ich, nie zostawianie bez opieki)
- umiejętność wykonania prostych czynności porządkowych należących do obowiązków dyżurnego (zamiatanie, podlewanie kwiatów)
- umiejętność przechodzenia przez jezdnię (nawyk zatrzymywania się przed jezdnią, spojrzenia w lewo, prawo i znowu w lewo, energicznego przechodzenia przez jezdnię, znajomość sygnalizacji świetlnej)

Wytrwałość

- kończenie rozpoczętej pracy
- umiejętność przezwycięzania trudności pojawiających się podczas pracy

Systematyczność

- systematyczne wykonywanie drobnych obowiązków (nakrywanie do stołu, ścieranie kurzu, podlewanie kwiatów, zmywanie i wycieranie naczyń, wyprowadzanie psa itp.)
- umiejętność panowania nad własnymi reakcjami emocjonalnymi, ruchliwością, spontanicznymi wypowiedziami; umiejętność zgodnego obcowania z rówieśnikami; reagowanie na polecenia nauczyciela skierowane do całej grupy.
- Wiedza o świecie (domu, otoczeniu, przyrodzie, ludziach itp.), na przykład.:
znajomość pór roku, zachodzących wówczas zmian w życiu ludzi, roślin i zwierząt, zmian pogody
- znajomość swojego miejsca zamieszkania (ulicy, miejscowości, kraju, jego flagi i godła)
- znajomość zawodów, środków lokomocji, działania i funkcji urządzeń domowych, roli lokalnych instytucji użyteczności społecznej (szkoła, przychodnia zdrowia, apteka, poczta, posterunek policji, straż pożarna)
- znajomość wyglądu i zwyczajów zwierząt domowych i leśnych, ptaków
- umiejętność rozróżniania kilku gatunków drzew (np. lipa, klon, kasztanowiec, jarzębina, dąb) na podstawie kształtu liści i owoców
- wiedza o tym skąd się biorą: jajka, sery, mleko, owoce i warzywa, wełna, węgiel, cukier, drewno
- rozpoznawanie różnych owoców i warzyw... ITD.

Prawidłowy rozwój mowy

- poprawna wymowa (od dziecka sześciolatniego możemy oczekiwać poprawnej wymowy, której my sami powinniśmy być wzorem; dziecko powinno już wymawiać poprawnie wszystkie głoski i grupy spółgłoskowe, ale w praktyce niektóre dzieci mają jeszcze problemy z głoskami pojawiającymi się najpóźniej - sz, ż, cz, dż)
- bogate słownictwo, umiejętność poprawnego budowania zdań, wyrażania myśli
- umiejętność wypowiedzenia się na temat obrazka (nie tylko co na nim widać, ale i co tam się dzieje)
- Rozróżnianie kształtów (liści, kwiatów, kamieni)

- znajomość figur geometrycznych: kwadratu, prostokąta, trójkąta, koła*
- Umiejętność porównywania (odnajdywania różnic i podobieństw) oraz klasyfikowania przedmiotów pod względem: wielkości, koloru, kształtu, funkcji.
- Umiejętność analizy i syntezy np. przy układaniu puzzli i innych układanek

Umiejętność określania

- położenia przedmiotu w stosunku do innych przedmiotów: blisko, daleko, między, wewnątrz, na zewnątrz, na brzegu
- kierunku: w tył, do przodu, do góry, w dół, przed siebie, w bok, na wprost
- wielkości przedmiotu: mały, większy, największy, gruby, cienki, długi, dłuższy, najdłuższy, krótki, taki sam
- ciężaru: ciężki, lekki, lżejszy, taki sam
- czasu i jego upływu: rano, południe, wieczór, dzisiaj, wczoraj, jutro, długo, dłużej, krótko, teraz, przedtem, potem, najpierw

Liczenie

- umiejętność określania ilości przedmiotów (więcej, mniej, o jeden więcej, o jeden mniej, tyle samo), przeliczania przynajmniej do 20
- dodawanie i odejmowanie na konkretach w zakresie 10*
- Umiejętność odczytywania cyfr oznaczających liczby oraz znaków: <, >, =, +, -*
- Rozpoznawanie wielkich i małych liter drukowanych (bez zmiękceń, dwuznaków, "ą" i "ę", "j")*

Czytanie*

- wyrazów
- zdań
- krótkich tekstów

Umiejętności manualne

- cięcie nożyczkami, wydzieranie, klejenie, malowanie, rysowanie, lepienie
- zawiązywanie sznurowadeł, zapinanie guzików
- pisanie elementów literopodobnych na kartce z bloku a nawet w zeszytach*

Słuchanie

- umiejętność wysłuchania opowiadania, śpiewu
- umiejętność analizy i syntezy słuchowej (głoskowanie) wyrazów o prostej budowie, wyodrębniania wybranych głosek na początku, końcu i w środku wyrazu, wymyślania wyrazów rozpoczynających się daną głoską, wyklaskiwania wyrazu sylabami*

Znajomość i stosowanie się do zasad kulturalnego zachowania się

- nawyk posługiwania się słowami: dzień dobry, do widzenia, dziękuję, przepraszam, proszę
- troska o wygląd zewnętrzny
- życzliwość wobec rówieśników (umiejętność wypowiadania pochwał a nie tylko krytyki)
- umiejętność poczekania na swoją kolej

Pozytywna motywacja do nauki, postrzeganie pójścia do szkoły jako awansu społecznego.

Umiejętności oznaczone * są ćwiczone podczas zajęć w najstarszych grupach przedszkolnych (tzw. "zerówkach"). Uczęszczenie do zerówki jest obecnie zalecane, ale nie jest obowiązkowe. Nawet jeśli dziecko nie miało okazji do takich ćwiczeń, może być dojrzałe do ich wykonania. Przykłady:

Jeśli dziecko ma bardzo sprawną rękę, ponieważ bardzo często rysowało, kolorowało, wycinało, lepiło, nawlekało koraliki itp. to prawdopodobnie nie będzie miało problemów z pisaniem, mimo że nie ćwiczyło wcześniej pisania elementów literopodobnych.

Jeśli dziecko prawidłowo wymawia wszystkie głoski, ma poczucie rytmu, bardzo często słucha muzyki i śpiewu, chętnie śpiewa, to prawdopodobnie szybko opanuje analizę i syntezę słuchową wyrazów, mimo że wcześniej nie miało okazji do typowych ćwiczeń.

Jeśli dziecko sprawnie i często układa puzzle i inne układanki, wyszukuje różnice w obrazkach, rysuje według wzoru, to prawdopodobnie szybko nauczy się rozróżniać litery i cyfry.

Jednak należy pamiętać, że większość dzieci uczęszcza do "zerówki". Niektóre dzieci kończące zerówkę potrafią przeczytać krótki tekst, inne mają problemy z przeczytaniem krótkiego wyrazu. Może się zdarzyć, że dziecko trafi do klasy, w której wszyscy uczniowie już czytają.

Umiejętności oznaczone * są powtarzane w pierwszej klasie, ale tempo podawania informacji jest większe. Dlatego dzieci, które nie chodziły do zerówki są w pewnym sensie bardziej obciążone na początku nauki. To może, ale nie musi wpłynąć na ich osiągnięcia.

Co sprzyja kształtowaniu dojrzałości szkolnej

- Różnorodne prace plastyczne: wycinanie, rysowanie, wydzieranie, lepienie itd. (rozwijają niezbędną przy pisaniu sprawność ręki, uczą rozróżniania kształtów, kolorów i położenia poszczególnych elementów, dostrzegania różnic i podobieństw).
- Uczestniczenie w świątach, uroczystościach rodzinnych i pomoc w ich przygotowaniu (zdobywanie wiedzy o zwyczajach świątecznych i rodzinnych, ćwiczenie motoryki, samodzielności, kształtowanie nawyków kulturalnego zachowania się, możliwość wykazania się swoimi osiągnięciami - znajomością wierszy i piosenek).
- Wycieczki (dostarczają wiedzy o świecie, wzbogacają słownictwo, są okazją do obserwowania i działania).
- Czytanie dziecku wartościowych utworów literackich, szczególnie wielokrotne (uwrażliwia moralnie, wzbogaca słownictwo, uczy skupienia).

- Korzystanie z czasopism dla przedszkolaków (i programów telewizyjnych np. Ulica Sezamkowa) - są w nich właściwie dobrane tematy, ćwiczenia i pomysły zabaw, które systematycznie i we właściwym kierunku rozwijają dziecko.
- Układanie puzzli i innych układanek (przygotowuje do czytania i pisania, ponieważ uczy umiejętności właściwego patrzenia - rozróżniania kształtów, spostrzegawczości, koncentracji uwagi)
- Uczenie się na pamięć wierszy i piosenek (ćwiczą pamięć, słuch, poczucie rytmu, rozszerzają zasób słów).
- Wspólne (!) oglądanie telewizji, słuchanie audycji radiowych, chodzenie do kina i teatru (wzbogaca wiedzę, daje możliwość rozmawiania, ćwiczy umiejętność wyrażania myśli i poglądów).
- Zakupy (rozpoznawanie towarów, omawianie ich pochodzenia, walorów odżywczych, okazja do samodzielnych zakupów, uczenia się właściwego zachowania wśród ludzi).
- Codzienne prace domowe np. sprzątanie, pranie, przygotowywanie posiłków, opieka nad zwierzętami, roślinami (uczą systematyczności i obowiązkowości, służą rozwijaniu umiejętności manualnych, dostarczają wiedzy o działaniu urządzeń domowych, potrzebach roślin i zwierząt, są okazją do obserwacji i nazywania różnych kształtów i położenia przedmiotów względem siebie itp.)

Właściwie każdą czynność czy wydarzenie można wykorzystać do rozwijania umiejętności i pogłębiania wiedzy naszego dziecka. Wszystko zależy od komentarza dorosłego, od pokierowania działaniem dziecka, sprowokowania go pytaniami do obserwacji i myślenia.

Opracowała Ania Dmitruk na podstawie książki Heleny Gutowskiej pt. "Zanim dziecko pójdzie do szkoły" (Instytut Wydawniczy CRZZ Warszawa) oraz "Programu wychowania przedszkolnego"